

SUURVIJ'E, Z. *Hottentotsvij'e*.

SWAAI, znw. en ww. Z. *Skoppelemaai*.

SWAA'LTJI of SWAWELTJI, zwaluw. Cf. *boereboontjies*.

SWAAP, domkop, onnoozel persoon; van 't Du. *Schwabe*, een bewoner van een deel van Z. Duitschland, die ook bij zijne landgenooten als niet heel schrander staat aangeschreven.

SWAA'RTJI, eig. zwagertje, doch ook vertrouwelijk gebruikt voor vriendje, mannetje, enz.

SWARTWOL. *Hij het* —, d.i. : hij is een Hott., of heeft Hott. bloed in zich.

SWERNOOT, meestal als scheldwoord gebruikt in de uitdr. *jou* —'s kind! of *ik sel jou op jou* — gee! Van 't Du. *Schwernöther* (gemeene vent), en dit weer vān *schwere Noth*, vallende ziekte.

SWETS, vloeken. In 't Ned. bet. zwetsen veel en onbedachtzaam spreken, snoeven, pochen.

T.

TAAI heeft naast den gewonen zin ook dien van *kleverig*. *Iemand* — *sê*: iemand in 't nauw brengen.

TAAIBOS, een welbekend struikgewas, welks taaie takken niet zelden de *kweeperlat* (voce) vervangen.

TAAIPIT, Z. op *pawie-perski*.

TABAKSROLLETJI, soort van kleine slang.

TAFELGENEES, messen en vorken. Niet algemeen; doch vanwaar?

TAK, schertsend van een verloofde gezegd, ten opzichte van haar minnaar.

TAKSELAT, letterl. *tak zijn lat*, d.i. lat (twijg) eens taks; welke uitdr., waarsch. om de innigheid der verbinding

hierdoor uitgedrukt, schertsend voor een lief, beminnelijk meisje of verloofde wordt gebruikt. *Z. biesiespol.*

TALI. *Hij draai rontom — : hij draait rond.*

TAM, bet. niet mak, getemd, maar afgemat (van trek dieren); ook zegt men hiervoor *flou* of *lam*.

TAMAAI, groot. Alleen in 't Bovenland gebruikt. *Tamaai-dag*, helder, klaarlichte dag; *tamaai-kerel*, een reus van een kerel. Van 't Portugeesch *tamanho*, zeer groot? Ook dit woord komt waarsch. uit Indië. 't Perzisch *tamm* bet. geheel, volkomen.

TAMBOER, bijna uitsluitend voor trommel gebruikt.

TAMMELETJI (verb. van 't Fr. *tablette*, tafeltje, plaatje), een grootere soort van brok, babbelaar of kussentje, in een papieren vormpje. *Tablette* is hier op dezelfde wijze tot *tammelet* (*ji*) geworden, als men in Holl. uit *kabinet* (kast) *kammenet* maakt. Schertsend gebruikt men 't ook voor een *erfportie*, een *kwitantie* (Eng. *receipt*), of wel voor een *pak slaag*.

TANDETREKKER wordt op minder vereerende wijze (voor de vroegere heeren van 't vak zeker!) gebruikt in den zin: *hij lieg as 'n —*.

TANTE, *Z.* op *neef*.

TAS, zak. Spreekwoord: *Steek in jou — , dit kom van pas*.

TATER of TARTER, minachtend van een zwarte gebezigd.

TATTA, vader (bij de kleurlingen); ook met 't voorgevoegde *ou*, min of meer onderscheidende benaming, waarmee blanken een ouden kleurling aanspreken. Volgens Chang. van 't Oud-Holl. *tate*. Zelf heb ik dit woord in geen Wdb. kunnen vinden.

TAWWERTJI, of soms nog *tabbertji*, vrouwenkleed, japon. In een handvest van Amst. van 1682 komt 't woord *tabbert* als vrouwekleed voor (De Standaard, 10

Juni 1880). Nergens anders heb ik 't in dien zin gevonden. 't Is dus hoogstwaarsch. in de eerste jaren der Kolonie door de Amst. weesmeisjes reeds herwaarts overgebracht. In 't Ned. het. *tabbaard* of *tabberd* alleen een lang staatsiegewaad, toga (Eng. *gown*), van 't Volkslatijn *tabardum*.

TE wordt met *al* als bijw. van graad in goeden zin gebruikt, b.v.: *ik is al te danig blij* of *dis ver mij al te snaaks* (ik vind 't hoogst vreemd, zonderling, wonderlijk). In Bredero's staaltjes van Amst. dialect wordt *te* in gelijken zin gebruikt, b.v. *De Meysjes van de Vecht en van de Vinckebuurt, Die hadden hun tuychje te wongderlijck eschuurt*.

TEEL, telen, voortbrengen; wordt op weinig kiesche wijze gebruikt in: *die vrouw teel scherp* (krijgt veel kinderen).

TEE'N, of TEU'N, tegen, komt nog in de Oud-Holl. betee-
kenis van *bij* voor, b.v., *teu'n di ravier*, bij de rivier.

TENDER, inschrijven naar, of aannemen van eenig openbaar werk (Eng. *to tender*). De groote massa kent geen ander woord. (*Neel de vachtje, een ander enkel woord*)?

TENDER wordt ook klakkeloos 't Eng. nagezegd voor *kolenwagen* (van een lokomotief).

TENTKAR, Z. kar. *Opslaan-* of *ofslaantentkar* noemt men 't rijtuig dat in Ned. sjees, *tilbury* of *kriekel* (Fr. en Eng. *curricule*) heet.

TER komt voor in de veelgebruikte, hoewel minder fijne uitdruk. *ter duivel*, waarsch. door verscherping der *d* uit 't Du. *der Teufel*!

TERRENTÁAL, TÁRREMTAAL, TRAMTAAL OF TRANTAAL, poelepetaat, parelhoen. *Poelepetaat* is een verb. van 't Fr. *poule pintade* (Sp. *pintado*, *pintar* = Lat. *pingere* = verwen, kleuren), d.i. gespikkeld hoen. Terrentáal is waarsch. verwant aan 't Maleisch en

Perzisch *tarang*, geluid, geschreeuw, en dus zou 't eigenlijk *schreeuwer* beteekenen, een naam, waarop 't bedoelde dier wel aanspraak heeft.

TÊRT, taart.

TESSI, eig. testje, verkleinwoord van *test*, in Ned. een steenen, hier een ijzeren vuurpotje in een stoof, welke ter onderscheiding van *stoof* (voce) *stof*, *vuur-* of *voetstoof* genoemd en alleen door oude vrouwen gebruikt wordt. Lat. *testa* = aarden vat. Cf. *boereboontjes*.

TET, vrouweborst.

TEU'NSWOORDIG, tegenwoordig. In gew. Holl. hoort men nog *tegenswoordig*, en *teghens* voor tegen komt bij 17de-eeuwsche schrijvers herhaaldelijk voor.

THEEGOED, ontbijtbordjes, kopjes en verdere benodigdheden voor 't ontbijt of avondbrood.

THEEWATER, aftreksel van thee in gewonen zin, maar ook schertsend voor *sterken drank*. Z. op *dronk*.

THUISBLIJ. *Lij het uitgerij met Jan-Thuisblij sij karretji*, is een aardige uitdr. die zich zelf verklaart.

TICKET, dat bijna hopeloos 't goede Ned. woord (*plauts*)-*kaartje* verdrongen heeft, komt nog voor in de uitdr. : *hij stoot zijn* — *daar*, hij vrijt naar een meisje. Z. *akkelpienies*.

TIE'R, tijger, eig. een soort van *luipaard*, welken naam men echter ook nog voor een andere soort bezigt.

TIETHOORN, een tot zuigflesch ingerichte hoorn, waarmee men lammeren opbrengt.

TINHA of TINKA, de middelste van drie albasters, bij een zeker spel.

TJAKKI-TJAKKI, voor de leus (bij 't albasterspel). Z. *faikonta*.

TJALI, omslagdoek. Misschien 't Ned. *sjaal*, Eng. *shawl*, van 't Perzisch en Hindoesch *shál*.

TJAP, dwaselijk gebruikt voor *stempel*, *postmerk*. 't Eng. *chap*.

TJOEK, klip waarmede men bij 't albasterspelen werpt; ook 't werpen zelf. Cf. *stonk*.

TJOEKI, gevangenis. Z. *tralies*.

TJOEMA, om niemendal (bij spelen). Cf. *tjakki-tjakki*.

TJOEP, iemand te slim of te glad af zijn. Cf. *doodsit*.

TJOERANG, of KURANG, valsch (bij 't spel).

TOCH wordt dikwijls overbodig gebruikt, of dient tot versterking, als in: *die weet ik toch ni*, dat weet ik (werkelijk) niet.

TOCH, tocht, een handelsreis naar 't Binnenland.

TOCHGANGER, iemand die handelstochten naar 't Binnenland doet.

TOCHWAA', wagen voor zulke tochten bijzonder ingericht.

TOE wordt als verkorting van *toegesloten* als bvnw. gebruikt in uitdr. als: *met toeë oö'e*, enz.

TOE wordt als voorz achter 't beheerschte znw. geplaatst in: *huis-toe* (naar huis), *Kaap-toe* (naar de Kaapstad), enz.

TOE, tw. van aanmoediging en toestemming. Ook toe-maar! zeer algemeen gebruikt.

TOELATE. In navolging van 't Eng. zegt men soms: *ik was niet toegelate*, enz. (*I was not allowed*, etc.) in plaats van: men liet mij niet toe, of beter en korter: ik mocht dat niet (doen). De lijdende vorm van *toelaten* bet. in 't Ned. toegang erlangen tot 't een of ander gebouw of plaats.

TOET, uitstekende lippen. Verwant aan *tuit*.

TOETREK, betrekken (van de lucht). *Z. opetrek.*

TOKTOKKI, een soort van kever, dus genoemd naar zijn eigenaardig geluid; een vogeltje om dezelfde reden zoo genoemd; ook een kwâjongensstreek, daarin bestaande, dan men aan iemands voordeur een aan een draad hangend kogeltje bevestigt, waaraan een andere lange draad is vastgemaakt, door welken men van de overzijde der straat 't kogeltje herhaaldelijk tegen de deur laat vallen en zoo een aanvanke-lijk onverklaarbaar en tergend geklop veroorzaakt.

TOL-TOL SPEUL, met den tol spelen. *Cf. bietji-bietji.*

TONGETJI (KLEIN), algemeene benaming voor huig. Ook Geld. O.V., II, 2.

TONGVIS, de in Eur. zoo zeer gezochte en ook hier geliefkoosde, doch minder voorkomende tong, een zekere platvisch.

TONTEL, tondel of tonder, gebrand linnen; ook een plant met droge, wollige bladeren, die als tondel gebruikt worden.

TOOI, *Z. op ghoen.*

TORNIJN, tonijn, een zeevisch.

TOU, touw. *Hij het amper di — opgegooi*: hij was bijna dood (cf. *kop en blus*). *Nee jong, jij kan maar — opgooi!* zegt men tot iemand, die vergeefsche moeite doet om iets (of een meisje) te krijgen. *Oo'r di touw trap*, te ver gaan, of zich aan drank te buiten gaan. Al deze uitdr. zijn ontleend aan den ossenwagen.

TOUWIJS (eig. *touwwijs*), 't Ned. bitwijs, opden toomgeleerd (van paarden).

TRALIES. *Achter di —*, bet., evenals in het Ned., in de gevangenis (*Z. tronk*). Ook zegt men nog: *in di hok* (naar ik meen, ook gew. Ned.), en *in di vrij*, of *Victoria's hotel*.

TRAMÁS, tw. bij 't naloopertje of krijgertje spelen, zooveel beteekenende als : uitstel ; wacht even ; laat me een oogenblik met rust !

Opmerking : Een andere uitroep bij 't zelfde spel is *horreltjies* waarmede men te kennen geeft, dat men in 't geheel niet meer mee wil spelen. Ook zegt men, terwijl men, de rechterhand uitstekende, den middelvinger over den wijsvinger legt : *di perd is op di horrel*, en hieruit blijkt, dat dit woord *horreltjies* samenhangt met 't Ned. *horrelvoet*, dat volgens Terwen verwant is aan *horten* (stooten) en ook aan 't Eng. *to hurt*. De zin schijnt dus te zijn, dat 't *paard* (d.i. hij die nagelopen wordt) iets aan zijn poot mankeert en dus niet meer mee kan doen.

TRANSIE of TRASSIE, kween, onvruchtbaar dier. Dit woord kan afkomen van 't Fr. *transi*, verkleumd, gevoelloos, in den zin van : zonder geslachtsdrift ; doch de Franschen zelven gebruiken 't niet in dezen zin, althans niet zoo ver mij bekend is.

TRANSPORTPAD, Z. *grootpad*.

TRAP, overrijden (van rijtuigen) ; b.v. *di kar het op hom getrap*.

TRAP, stappen, steken, halen, trekken, b.v. bij 't aankleeden van een kind zegt de meid : *trap in* en *trap uit* voor : stap of steek in, en haal uit. Ook in N. Brab is 't gebruik van *trappen* algemeen (Z. Hoeufft).

TRAPPIES, Z. *stoep*.

TRAPSUUTJIES, Z. *jantjitrapsuutjies*.

TRAWÁL of TRAWALLO, moeilijkheid, onaangenaam of zwaar werk, een hapje of baantje (in ironischen zin) ; ook wel voor gevangenis gebezigd (Z. *tronk*). Van 't Port. *trabalho*, vermoeienis. Ook in 't Fr. *travail* liggen alle genoemde beteekenissen opgesloten.

TRAWASI, of soms STRAWASI, moeilijkheid. waarsch. van 't Du. *strapazze*, vermoeienis, inspanning, afmattend

werk; en dit weer van 't It. *strapazzo*, slechte behandeling, afmattende inspanning.

TREEN, regelmatig voor *sleep* (van een vrouwekleed) gebruikt, alsof er geen goed Ned. woord voor bestond! 't Eng. *train*.

TREK, trekken, verhuizen, zich verder landwaarts in be-
geven (Z. *voortrekker*); ook slaan of slag.

TRÊNS (cf. *grêns*) verschilt alleen in uitspraak van 't Ned.
woord.

TREU, samentrekking van *terug*; tw. dat men paarden
toeroept om ze achteruit te doen gaan. Ook als ww.
gebezigd: *jij mot jou perd* —. In sommige streken
zegt men *troei*.

TRIPPÊNS (cf. *grêns*), verbastering van 't Eng. *threepence*,
een drie-penny-stuk; *hij lijk as 'n nuwe* —, zegt
men van iemand die zeer netjes gekleed is.

TROEI, Z. *treu*.

TROEWEL, troebel.

TROF, evenals in Ned. ook hier nog gew. voor *trog* ge-
bruikt; varkensbak.

TRONK, gevangenis. Misschien van 't Fr. *tronc* in den zin
van bus, kist; gelijk men in 't Ned. 't woord *doos*
schertsend in dezelfde beteekenis gebruikt. 't Woord
komt reeds in de Stellenbossche archieven van 1710
voor. 't Kan ook uit Indië komen en verwant zijn aan
't Perzische *turang*, gevangenis. Cf. *frank* e.a.

TROP, troep, kudde, groote menigte. Kiliaan vertaalt
troppe o.a. ook door *grex* (kudde) en noemt 't
Vlaamsch. Vergis ik mij niet, dan is 't ook Geldersch.

TRUITJI-ROER-MIJ-NIET, eig. *kruidje enz.* (Meer ontwik-
kelden spreken nog wel van *kruidje enz.*; doch de
groote massa kent geen ander *kruid* meer dan *onkruid*

en *buskruit*). Dezen naam geeft men echter niet aan 't in Ned. welbekende kasplantje (Eng. *sensitive plant*; hier door enkelen letterlijk door *gevoelige plant* vertaald), maar past hem aardig toe op een groote wilde plant, die bij aanraking een onaangename stank van zich geeft.

TUIT bet. niet alleen 't spits toeloozend einde (of buis) van een kan, pot of ketel, maar ook de klep van een pet, hier *kapetji* genaamd.

TULBAND (TURKSE), soort van bloem, die eenigszins op 't bekende Turksche hoofddeksel gelijk. Als naam van een gebak is dit woord weinig of niet bekend.

TWAALF. *Ek is ouer as*—(Z. *bakkies*), ik ben niet van gisteren; je zult mij niet zoo licht beetnemen. Zou dit getal aan den Bijbel ontleend zijn?

TWAALF-UUR. Dit woord, door geheel Z. Afr. eensluitend met *middagmaal*, bewijst hoe conservatief de Afrikaners zijn, daar men niettegenstaande 't verschil van klimaat en omstandigheden nog steeds aan dit overgeleverde etensuur vasthoudt. In P. K.'s tijd was 't ook reeds zoo.

TWAK, gew. uitspraak van tabak. Bij Nieuhof komt 't woord *toebak* voor, een vorm die lichter dan *tabak* tot bovengenoemde uitspraak kon leiden. De Duitschers zeiden in de vorige eeuw ook nog vrij algemeen *tobak*.

TWEE of **TWIE** (Bovenlandsch). *Waar gaat julle*—? zegt men schertsend tot iemand die een nieuwen hoed op heeft en daar grootsch op schijnt.

TWEEDE wordt, evenals in 't Du. en Eng., in de samenstelling *tweede-laa(t)ste* gebruikt voor: *op één na de laa(t)ste*. Op twee na de laatste, enz. heet *de derde laa(t)ste*, enz.

U.

UI, zooals te voren reeds is opgemerkt (Z. *druive*), heeft niet den helderen klank van 't Ned., maar zweemt min of meer naar *eu*. Dit is ook zoo in Amst. O.V., II, 2.

UITEINDELIJK, pleon. voor eindelijk, ten laatste, gebruikt; misschien wel ontstaan uit behoefte om 't van *eïntlik* (voce) te onderscheiden.

UITER, frequ. van *uiten*, zich uitspreken. Door 17de-eeuwsche schrijvers werd *uiteren* veel, en in N. Brab en Geld. wordt 't nog gebruikt.

UITGEVREET, (plat), uitgegroeid, frischgebouwd; b.v. *een —e kerrel*. Ook zegt men van een bediende, die in eenigszins vervallen toestand in dienst komt en, na goed *doorvoed* te zijn, spoedig weer heengaat: *di kerrel was skaars uitgevreet, toen het hij al laat vat*.

UITHAAL, ontweiden, de ingewanden van slachtvee of wild uitnemen; zijn best doen (ook gew. Holl.), en kwaaddoen. Dat *uithaal* geheel in de plaats van ontweiden getreden is, is waarsch. aan de zeelieden der O. I. Comp. te danken, daar 't ontweien van visch steeds *uithalen* heet.

UITKEER, (klein) geld teruggeven.

UITKOM, naar de Kaap komen, zich hier vestigen.

UITLANDER, alg. voor vreemdeling; 't woord is echter ook Ned.

UITLEES, uitzoeken; b.v. *ertjies uitlees*. In 't Ned. niet meer in 't dagelijksch leven gebruikt.

UITPEUL, uitdoppen van erwten of boonen.

UITPIETS, uitkloppen, afranselen. Cf. *peits*.

UITSOEKERIG, kieskeurig. *Uitzoeker* bet. ook in 't Ned. iemand die keurig is; doch 't bvnw. wordt niet gebruikt. Cf. *dooirig*?

UITSPANPLEKKE, zekere stukken gouvernementsgrond op geregelde afstanden langs den weg, waar tochtgangers en reizigers hun trekdiere vrij mogen uitspannen en laten grazen

UITSPATTING, dat eig. losbandigheid, ongeregelde levenswijze, enz. beteekent, wordt door velen verkeerdelyk gebruikt voor *uitspanning*, verademing, vermaak.

UITTREK, uitkleeden (In dien zin ook in 't Oud-Holl. een enkele maal gebruikt), iemand van alles berooven.

UITTREKSELTJI, korte rekening, nota van gekochte goederen.

UITVINSEL, dat in 't Ned. meer den zin van een verzinzel heeft, wordt hier geregeld voor *uitvinding* gebruikt.

UITVLOER, bevloeren, met steenen (klippen) beleggen.

UITWAAI, met iemand iets uit te staan, te doen hebben.

UITWIKS, slaan; van 't Du. *auswichsen*, dat eig. (uit)poetsen beteekent. Z. *gewikst*.

UIW(E), ui, meerv. *uiwe*. Men hoort ook *eu(we)*.

V.

Opmerking:—Als beginletter van een woord wordt de *v* scherper uitgesproken dan in 't N.-d., echter niet geheel zóó scherp, dat men ze door een *f* kan vervangen. Deze scherpe uitspraak is waarsch. toe te schrijven aan den invloed van 't Amst. Zie O.V., II, 2. en *Opmerking* op A. Cf. *Opmerking* op *aa'nt*.

VAA'BOND, vagebond (van 't Lat. *vagabundus*, door 't Fr. *vagabond*, landlooper); ook, als in 't Ned., voor boef, schelm, gebruikt, ja zelfs schertsend van een kleinen jongen gezegd.

VAAK, alleen voor *slaap* gebruikt. Onder de mindere klassen hoort men zelfs: *ik is vaak*. Cf. *honger*.

VAAIWATER wordt verkeerdelyk voor *vaarwater* gebruikt

in: *In iemands*—*kom*, iemand tegenstreven, onderkruipen, enz.; wel een bewijs, hoe weinig vaarwater men hier heeft. Na de oorspronkelijke bet. van 't woord vergeten te hebben, heeft de spraakmakende gemeente het dus eenvoudig in verband gebracht met de welbekende *Vaalrivier*. Cf. *gebakend*.

VAAR, vader. Scheldwoord, doch onder de *Doppers* nog in goeden zin gebruikt. Z. *Doppers*, *pappa* en *moer*.

VAARLANS, vaderlandsch, di. Nederlandsch. Nog gebruikelijk in: —*pop*, wassen pop, —*viool*, speeltuig. *Een—meisi* bet. een meisje van Afr. ouders; *een—schaap*, een Afr. schaap; doch—*kerel*, voor een Hollander, wordt niet meer gebruikt, zooals in den tijd van Chang. 't geval schijnt geweest te zijn.

VAL, steil gedeelte van een weg. Cf. *afdraante*.

VAL-EN-OPSTAAN wordt als bw. gebruikt in den zin van: met vallen en opstaan, ongelijk, nu goed dan slecht.

VALLEN. Redenaars gebruiken soms de uitdr.: *Daar is een woord gevallen van den vorigen spreker*, in plaats van: Den vorigen spreker is een woord ontvallen, of de vorige spreker heeft een woord gebruikt. Deze uitdr. is een letterl. vertaling van 't Eng. *a word has fallen from, etc.* en bet. voor den Ned., dat de spreker een woord (b.v. op den grond) heeft laten vallen.

VALSGELIJKE, of soms door alliteratie *gansgelijke*, insgelijks. *Vansgelijke* woord ook in Holl. gezegd.

VALSRIVIER, een snel ronddraaiende dans. Waarsch. uit een verwarring van *wals* met de *Vaal* (rivier) ontstaan.

VANGDAM, dam waarin 't regenwater wordt opgevangen en bewaard. Cf. *windam*.

VANSLEEWESSE (eig. *van-zijn-leven-zijn*), oudtijdsche, tot een vroeger geslacht behoorende. Ook wel met *mense* verbonden voor *oude luidjes* gebruikt.

VARK, varken. Hoe't komt, dat 't varken hier zijn spraak-kunstigen staart(en) verloren en het *hoen* er een (*er*) gekregen heeft, is mij niet duidelijk. 't Meerv. is echter nog *varkens*, hoewel 't in sommige streken reeds regelmatig *varke* geworden is.

VARKBLOM, zeer onaesthetische naam voor den schoonen aronskelk; naar men zegt, omdat de varkens veel van den bol daarvan houden.

VARRE, varen. Eng. *fern*.

VARS, versch. Ook gew. Holl. Z. 't Amst. in O.V., II, 2.

VASGOED, vaste, onroerende (onroerbare) goederen.

VASMAAKOOI, een ooi, die haar lam niet wil laten zuigen en daarom vastgebonden moet worden. Cf. *losmelk-koei*.

VASMELKKOEI, Z. *losmelkkoei*.

VAT doet als ww. voor verscheidene andere dienst. Zoo zegt men: *laat vat* (Z. op *laat*); *jij moet meer sout vat* (je moet meer zout in't eten deen—tot een keukenmeid gezegd); *vat nog een trossi* (neem nog enz.); *vat jou pad* (ga uws weegs); *vat* (neem aan, daar!); ja, de kleurling zegt zelfs *een vrou vat* voor: een vrouw trouwen. In't Ned. Bet. wordt *vatten* ook bijna uitsluitend in plaats van *nemen* gebruikt. O.V. II, 2.

VAT, watervat. Hoewel in den regel alle water voor huisgebruik door pijpen en buizen uit rivieren of bronnen wordt aangevoerd, en pompen dus weinig bekend zijn, noemt men dikwijls 't *vat*, waarin elk huis een zekere hoeveelheid water bewaart, *de pomp*. Z. *pomp*.

VEE of **KLEINVEE** noemt men uitsluitend schapen en *bokken* (geiten); koeien, stieren en ossen (dus *runderen*) heeten uitsluitend *beeste*.

VEELS.

Opmerking: De uitdr. *veels geluk* en *veuls te veul* bewijzen'

evenals *diksvel*, *verjaarsdag* e.a., dat de Afr., alle begrip van een genitief verloren hebbende, op grond van valsche analogie zonder omslag de *s* op een plaats stelt, waar ze voor hem gemakkelijker valt uit te spreken.

VEL, vacht of huid van een dier. Voor vel (omslag van een boek) bezigt men *oo'rtreksel*.

VELDKOMBERS, een soort van *karos*, waarin men op reis zelfs in de open lucht warm en droog slaapt.

VELDPERD, of **VEL(D)SPERD**, een paard dat, wanneer't niet gebruikt wordt, al of niet gekniehalterd in 't veld—weilanden in den Holl. zin kent men hier niet—rondloopt. Z. *stalperd*.

VELSKOEN, eig. *veldschoen*, een stevige schoen van een eenvoudig maaksel voor veldarbeid. *Velskoen maak* is een eigenaardige, verbloemde uitdr. voor: zich met zijn vrouw voor dezer bevalling naar 't dorp begeven. De boeren in 't Binnenland nl. die te ver van een dorp wonen om den dokter te kunnen ontbieden, gaan, zoo hunne middelen dit gedoogen, tegen den bepaalden tijd naar't dorp, voor welke gelegenheid zij een paar nieuwe veldschoenen maken. Van daar deze uitdrukking.

VER, voor.

Opmerking: Eigenaardig is 't gebruik van dit woord ter vervanging van den datief of ter aanwijzing van 't rechtstreeksche voorwerp; b.v. *Ek sê ver jou* (ik zeg u); *ek het ni ver hom gesien ni* (ik heb hem niet gezien). *Ver* voor *voor* komt dikwijls bij onze oude schrijvers voor. Zoo ook

VERBIJ, voorbij.

VERBOEKT, eig. op 't *doodenregister overgeschreven*, zegt men van een dier, dat er slecht uitziet en oogenschijnlijk niet lang meer leven kan. Z. *verpot*.

VERBRAND. *Een verbrande kerrel*, een vlugge, gladde kerel (in goeden of kwaden zin).

VERDULD, verbastering van verduiveld. Ook wel in Ned. gebruikt.

VERERG, zich of iemand ergeren, aanstoot nemen of geven. *Ik is banje*—, ik ben erg boos. Bij oude schrijvers (Anna Bijns, Velthem, e.a.) vindt men reeds: *vererren* voor vertoornen, bedroeven, en *verert worden* voor: boos, toornig worden.

VERFLAKSTE, Z. *afgedanks*.

VERFOEST, verkorven, iets verkeerd gedaan te hebben. Waarsch. van 't Du. *fusen* (ijlen) en *fuscheln* (verknoeien.)

VERGANGE, verleden. Van 't Du. *vergangen*.

VERJAARSDAG, verjaardag. Z. op *veels*.

VERKEERD. *Jij is verkeerd*, voor: je hebt 't mis; ge vergist u; je bent in de war, enz, is een letterl. vertaling van 't Eng. *you are wrong*. *Jij bent verkeerd* bet. in 't Ned. òf: jij bent op een verkeerde plaats, aan 't verkeerd adres, òf: je bent een onhandelbaar mensch; met jou is niets aan te vangen.

VERKLEURMANNETJI, zeer gepaste benaming voor 't kameleon. Z. *trapsuutjies*.

VERLEE', verlegen. *Iemand—maak*: iemand graag maken, naar iets doen verlangen.

VERLEP, algemeen en eenig gebruikelijk syn. van verwelken, verflensen.

VERLIES, meerv. *verlieste*. Z. *boste*.

VERLIES, als ww. eigenaardig gebruikt in: *di beeste verlies*, de trekossen worden moe, flauw. Soms ook van menschen gezegd (Namaqualand).

VERLOOR, verliezen. Cf. *dolle*.

VERMAAK, bedriegen, deren; graag of jaloersch maken. Z. op *hond*.

VERMEER, of VEMEER bet. in 't K. H. *vomeeren*, braken, en wordt dus niet als een samentrekking van vermeerderen gebezigd.

VERNAME, voornamelijk. Z. *bename*.

VERNEUK, minder fijn, doch zeer algemeen en niet zoo gemeen als het in 't Ned. klinkt, voor bedriegen. In N. Brab. algemeen. O.V., I, 4.

VERNIEL, als intransitief ww. gebruikt voor: veel te lijden hebben, afslijten, bederven.

VERONGLUK, een ongeluk krijgen, zonder dat de dood erop volgt.

VERPOT, akelig, armzalig uitziend; iets minder sterk dan *verboekt*. In Holl. meen ik een soortgelijke uitdr. gehoord te hebben.

VERRUIL, Z. *ruil*.

VÊRS, vaars, jonge koe, en ook vrouwelijk kalf, dat in Holl. *kuisje* heet.

VERSEG, onder bedreiging verbieden.

VÊRSI, versje. Ook in 't Amst. wordt de *e* dus gerekt uitgesproken.

VERSLIND wordt soms gebruikt voor *verslaan*. Zelfs van den kansel heb ik hooren beweren, dat David een leeuw *verslond*!

VERSPOT. *Jij sal—raak bij di baas*: gij zult gefopt raken, in moeielijkheid komen. Z. *spot*.

VERSTUIT, verstuiken, ontwrichten. 't Uitvallen der *k* is waarsch. te danken aan verkeerde analogie met *stuiten* en *stooten*.

VERSUM, vertoeven, zich ergens een poosje ophouden; niet: nalaten. Volgens V.D. wordt 't in Vlaanderen in gelijken zin gebruikt,

VERVELIG, verkeerdelijk voor *vervelend* gebruikt. Cf. *dooierig*.

VERWAARLOOS heeft naast den gewonen zin nog dien van : zich zóó gedragen, dat men daardoor anderer achting verliest.

VIEVERIG, gemaakt, onnatuurlijk. Als dit woord van 't Fr. *vif*, levendig, wakker, enz. afkomt, is 't diep ontaard. Cf. *dooierig*.

VINGERGOED, voor *vingerhoed*, door alliteratie, of omdat men niet meer aan een *hoed* denkt, maar veeleer aan *goed*, in de bet. van benoodigdheid, zooals b.v. *poetsgoed*, *feilgoed*, enz.

VINNE, vinden. *Vinne* of *vijnen* komt zelfs bij onze oudste schrijvers voor.

VINNIG, snel (niet : hevig, scherp of bits).

VLAK heeft naast de bet. van gelijk, effen, ook die van ondiep. Onder de verschillende bepalingen van dit woord noemt V.D. ook : zonder diepte ; doch zegt niet, waar dit gebruikelijk is.

VLEI, een meer of min uitgestrekte waterplas, die 's zomers geheel of gedeeltelijk opdroogt. Samengetrokken uit *vallei*.

VLEK, opensnijden. Waarsch. gevormd van *vlak*, en dus eig. *vlak maken*. 't Oude *vleggen* bet. scheuren, splijten. *Gevlekte visch* = als panharing opengesneden en gedroogde visch.

VLERK, algemeen voor vleugel. *Di — e afnij*, een wreedklinkende uitdrukking voor *kortwieken*.

VLIE'E, vliegen. *Hij vang —*, aardige uitdrukking voor : met open mond staan kijken.

VOEL, voelen, wordt door Eng. invloed verkeerdelijk niet-reflexief gebruikt in uitdrukkingen als : *ik voel banje*

lekker, ik voel mij zeer aangenaam; *ik voel koud*, ik (ge)voel mij koud, enz. *Ik voel lekker*, enz., bet. letterl.: ik heb een lekkere manier van voelen, enz.!

VOER, voeder. *Groen-voer* syn. met nog groen afgesneden *havergerven*. Cf. *hovi*.

VOETGANGER, de vernielende sprinkhaan, zoolang deze nog geen vleugels heeft.

VOETJI-VOETJI-SPEUL, 't voeren van geheime correspondentie onder tafel tusschen twee personen, door middel van de voeten.

VOETKOUS, op kousen (zonder schoenen) loopen.

VOETSLAAN, loopen.

VOETTRAP, bijzondere wijze van spitten. *Z. bildruk*.

VOETWISSCHEN. *Opmerking*: Evenals in Gron. (en elders?) bestaat ook hier onder werklieden 't gebruik, bezoekers of kijkers bij 't binnentreden van een bijna voltooid gebouw met krijt een teeken op de schoenen te maken en dit niet eerder uit te wisschen, voordat dezen een klein footje hebben gegeven. Men noemt 't hier echter *chalk*, en dus schijnt 't gebruik door de Engelschen ingevoerd te zijn (*to chalk the foot*).

VOLLENŠ, door assim. uit *volgens* ontstaan.

VÔNS, verb. van *vondst*, alles wat men vindt.

VOO'L, vogel, bij verkorting ook gebruikt voor *voo'lstruis*, struisvogel. *Vogelstruis* komt reeds bij Nieuhof voor. *Jij kan gen ou'voo'l niet kaf vanj ni*, bet. zooveel als: 't is een slimme vogel, of rat.

VOO'LENT, een gelukkig gevonden naam voor een woekerplant, een soort van marentak of vogellijm (Eng. *mistletoe*), dus genoemd, omdat het zaad dezer plant door den mest der vogels van den eenen boom op den anderen wordt overgebracht, dus als 't ware geënt.

VOORDANSER, Z. op *ouwerwets*.

VOORKEER, voorkeeren, tegenhouden, terugjagen. Z. *in-
keer*.

VOORSKOOTJI, 't eenig gangbare woord (zooals in Gron.)
voor: voorschoot, schort, boezelaar.

VOORSLAG. Z. *hengsel*. *Onder di — hom*, slaag krijgen.
Cf. *streepsuiker*.

VOORTREKKER, een der eerste Kolonisten, die uit onte-
vredenheid over 't Eng. bestuur naar 't Binnenland
zijn getrokken en later de stichters zijn geworden
van Natal, den Vrijstaat en de Transvaal. Syn.
met pionier, baanbreker.

VORT, of FORT, voort, weg. Ook Amst. Z. *fort*.

VREK, omkomen, sterven (inzonderheid van vee). Samen-
trekking van *verrekken* (V. D.), dat waarschijnlijk
uit 't Du. komt, aangezien *verrecken* daarin den-
zelfden zin heeft (*die Glieder starr ausstreckend
sterben*; vom Viehe, verächtlich von Menschen.
Weigand), en 't woord bij onze oude schrijvers niet
gevonden wordt. *Jij vrek sonder siekte*, een niet zeer
christelijke wensch, dien men iemand op een bedrei-
ging toevoegt.

VRIJ, niet alleen minnekoozen, tot een huwelijk aanzoeken;
maar ook (wat trouwens ook door V. D. aangegeven
wordt) door vleierij en andere middelen iets van
iemand trachten te verkrijgen (inz. van kinderen
gebezigd).

VRIJPLAAS, Z. *bof*.

VRIND, meer gebruikelijk dan vriend. Amst. O.V., II, 2.

VROT, verrot; ook slecht, nietswaardig (van dingen,
dieren en menschen gebezigd). Ook een jongens-
spel (Holl. *krijgertje*), waarbij men dengene, die de

anderen krijgen moet, tracht te vermijden, alsof deze *verrot* (oudtijds: stinkende) ware.

VROTPOOTJIES, een ziekte in boonen, aardappelen, enz., daarin bestaande, dat de *pootjies* (worteltjes) wegrotten en dus de plant doen sterven.

VROUWENS, minder welluidend meerv. voor *vrouwen*.

VUILSIEKTE, Z. *kwaaisiekte*.

VULLIS (ook plat Ned.) vuilnis; fig. gebruikt in: *jij is* — = *jij is vrot*, d.i., niets waard, onbekwaam.

VURK, vork. Ook gew. Ned.

VUUR. *In di* — *kom*, in moeielijkheid geraken. Waarsch. een soldatenterm.

VUURHÊRD, stookplaats in een keuken. Een vuurhaard in een kamer heet *kachel* (voce).

VUURHOUTJI, een zeer juist woord voor lucifer. 'n — *trek*, een lucifer aansteken.

VUURWAA', een zeer gepaste benaming voor locomotief. Een heel wat mooier en juister woord dan 't Eng. *engine*, dat sommigen den Engelschen napraten en dan nog radbraken tot *injin*. !!! *gejds!*

W.

Opmerking: Deze letter, die in 't Ned. eig. niets anders dan een breede zijwaarts uitgesproken *v* is, heeft bij sommigen den klank der Eng. *w* = *oe*, vooral na voorafgaanden medeklinker. Zoo spreekt men dus *twee*, *dwaas*, *kwaad* uit, alsof men schreef: *toc-ee*, *doe-aas*, *koe-aad*.

WAA', wagen; meerv. *waa'ns*. *Sij waa' is gesmeer*, zegt men spottend van een, die een pak slaag heeft gehad.

WAA'PAD, rij- of hoofdweg.

Opmerking: *Straatwegen* zijn hier ten eenenmale onbekend, daar de grond bijna overal hard en steenachtig is en bovendien de Afrikaner liever met zijn rijtuig bezijden den stuk-

gereden weg een nieuw pad baant, dan het oude te herstellen ; behalve in meer bevolkte streken, waar de weg juist afgebakend is. Den weg met harde baksteen *uit te vloeren*, zooals men in Ned. doet, zou hem dus nooit in 't hoofd komen !

WAA'WIELOORE of BAKOORE, wijd van 't hoofd staande ooren. Z. op *perski*.

WACH-'N-BIETJI, een wilde heester, met achterwaarts gebogen dorens, die iemand 't voortgaan zeer kunnen bemoeielijken. Vandaar die gelukkige naam.

WAFER of WATTER, welk, wat voor een ? door samen-trekking en assim. uit *watver, watvoor* ontstaan. *Welk* wordt in de spreektaal niet gebruikt. Z. op *noi* en *watter*.

WAKS, schoensmeer. In de Saks. prov. zegt men *wiks*. (O.V., I, 3). 't Du. *wachs* = was.

WARM. *In—water kom*, in moeielijkheid geraken. Z. op *vuur*.

WAS, verl. tijd van *wezen* of *zijn*, is 't eenige imperfectum dat nog geregeld gebruikt wordt.

Opmerking : Bij alle andere ww. wordt deze tijd door 't perfectum (*ik het geloop, gegaan*, enz. voor : *ik liep, ging*, enz.) vervangen. Het ww. heeft trouwens geen andere tijd-vormen dan den *onvolmaakt tegenwoordigen*, den *volm. tegenw.* (of *verleden*), den *onvolm. toekomenden* en den *volm. toek. tijd* (tegenw. of verl.) van de *aantoonende wijs* en den *onvolm. en volm. toek. tijd der voorwaardelijke wijs*. Alle andere tijden moet men door omschrijving uitdrukken. Ten einde hiervan een duidelijke voorstelling te geven, heb ik door sommige mijner leerlingen de volgende negen zinnen in 't K. H. doen overbrengen, welke ik hier met hun vertalingen laat volgen :

NEDERLANDSCH.

KAAPSCH-HOLLANDSCH.

1. Ik *las*, terwijl hij *sliep*.

Ik *het gelees*, so lang as hij *geslaap het*

2. Ik *heb gelezen*, terwijl hij *sliep*.

Als boven.

3. Ik heb gelezen, terwijl hij geslāpen heeft. Ik het geles en toe het hij geslaap.
4. Ik had gelezen, toen hij kwam. Ik was klaar met lees, toe hij kom; of: ik het al klaar gehad met lees, toe hij gekom het; of: ik het al geles al, enz.
5. Ik had gelezen, terwijl hij sliep. Ik het geles, toen (so lang) hij geslaap het.
6. Ik zal lezen, als gij komt. Ik sal net lees, as jij kom.
7. Ik zal gelezen hebben, als gij komt. Ik sal klaar wees (of hē) met lees, as jij kom; of: ik sal geles het al, enz.
8. Ik zou lezen, terwijl hij sliep. Ik sou lees, so lang as hij slaap; of ik was van plan om te lees, enz.
9. Ik zou gelezen hebben, als hij kwam. Ik sou klaar gewees (gehad) het met lees, as hij kom; of: ik sou al geles het, enz.

Het bestek van dit boek laat niet toe, over 't bovenstaande verder uit te weiden. Alleen zij nog opgemerkt, dat blijkens Nos 2 en 5 alle onderscheid tusschen *perfectum* en *plusquamperfectum* is weggevallen, gelijk men dan ook dagelijks *ik was gewees* voor: *ik ben geweest*, hoort gebruiken. Dat dit verlies van onderscheid in tijdvormen bij de ww. in 't dagelijksch leven geen groote zwaarigheden veroorzaakt, kan ik toestemmen; doch, hoe men met zoo'n gebrekkig werktuig de fijnere schakeeringen der gedachten op wijsgeerig en wetenschappelijk gebied zou kunnen uitdrukken, is mij nog een raadsel. Aan 't getal van "*Ik meen's*" (voce) zou dan wel geen einde komen.

N.B. Het is een treurig feit, dat't opgroeiend geslacht (dank zij de Engelsche opvoeding van den tegenwoordigen tijd) het Hollandsch minder zuiver spreekt dan oudere personen, die niet alleen in't gebed (Z. mijn voordracht over 't Afrikaansch, Z.A.T. Aug. 1880), maar ook in 't gesprek met geletterden de sterke ww. nog vrij geregeld vervoegen.

WAS, wasschen; *iemand di kop—*, doorhalen, berispen. Ook in Ned. gebruikelijk.

WAT is 't in de spreektaal eenig gebruikte betrekk. vnw. voor *die, wie, dat*, in alle naamvallen en geslachten; b.v. *di man wat die gesē het*: de man die dat gezegd heeft,

enz. (Ook Amst. O.V., II, 2.) Als frag. vnw. kan *wat* een voorzetsel vóór zich nemen: *voor wat*, *om wat*, in plaats van waarvoor, waarom. Ook dit is waarsch. aan Eng. invloed te danken.

WATER, wateren. *Sij mond water na di ding*, is de eenige uitdr. die men hier kent voor *watertanden*.

WATER. *Dat is—op sij meule*: dat komt hem van pas, te stade. In Ned. zegt men gewoonlijk: dat is *koren* op zijn molen; volgens V.D. echter ook wel *water*. Dat men hier uitsluitend *water* bezigt, komt daarvan, dat bijna alle molens door water bewogen worden en dat *water* voor dit en andere doeleinden de groote levensvraag van Z. Afr. mag heeten.

WATER-AAR, een stroom welwater (meestal uitwendig kenbaar aan den plantengroei in de onmiddellijke nabijheid), die zich op een afstand als een groenen streep te midden van een woestenij vertoont.

WATERDRAA'R, waterdrager, hommelbij.

WATERLEMOEN, door verwarring met *lemoen*, *limoen*, *lamoen* uit *watermeloen* ontstaan.

WATERPAS zegt men, zeer geestig, in ongunstigen zin van iemand die altijd koel en onverschillig blijft en voor niets geestdrift doet blijken.

WATERRECHT, overgeërfd of gekocht recht op een zekere hoeveelheid water uit de rivier of gemeentesloot ter besproeiing van tuin of akker. In een land als dit een ware twistappel!

WATER, Z. *waffer*.

WÉDUWEE, weduwe. Cf. *shaduwee*.

WEER. *Di weer is in di luch*: daar is onweer of zwaar weer in de lucht.

WEERGAAL of WEERGAL, weerga, gelijke.

Opmerking: Door 't aanhechten van letters als *l* of *r* achter

woorden als dit, bewijst de Afr., dat hij de oorspronkelijk beteekenis dier woorden niet meer begijpt. Hij voelt du hier niet meer, dat *ga* of *gade* verbondene beteekent en dat dus *weer*-of *wedergade* eig. één van twee dingen of personen is, die een *paar* vormen.

WEERWOLF, een wolfsoort, ook *maanhaarjakhals* genoemd.

In 't Ned. bet. dit woord een mensch in wolfsge-daante, een schrikbeeld uit de oude Germaansche mythologie, waarmee men thans nog kinderen bang-maakt. *Weer* is 't Gothisch *vair*, 't Lat. *vir* = man; *weerwolf* bet. dus *manwolf*.

WEGGOOI wordt dikwijls als syn. van *verliezen* gebruikt.

Voor den Ned. klinkt de uitdr. *hij het zij boek wegge-gooi*, alsof het boek met opzet ware weggeworpen.

WEGSLAAN, naar binnen slaan, schielijk opdrinken of inzwelgen.

WEL-AF ('t Eng. *well-off*) verkeerdelijk gebruikt voor: ge-goed, welgesteld, bemiddeld.

WENAKKER, 't uiteinde van een stuk land, waar de ploég *omgewend* wordt.

WENS. *Ik het soo 'n* — voor: ik heb zoo'n verlangen naar.

WERELD heeft hier in den mond van de meesten een zeer beperkte beteekenis. Er zijn in Z. A. ongeveer zoo veel *werelde* als er bergreeksen zijn, die de eene streek van de andere scheiden. Zoo spreekt men van: 'n *andere* — (een ander distrikt), 'n *klipper* — (een rots-achtige streek) 'n *koren* — (korendistrikt), enz, enz. Wel een bewijs, dat de aardrijkskundige kennis van de meesten zich niet ver uitstrekt.

WERK, werken, wordt ook gebruikt voor omgaan met, han-teeren, enz. b.v. *Jij werk verkeerd met di graaf saam*: Jij hanteert de graaf verkeerd.

WERKSMAN, op grond van valsche analogie (b.v. *am-*

bachtsman) verkeerdelijk voor *werkman* gebezigd. Cf. *dikswel* e.a.

WÊRSKAF, iets op ongewone, zonderlinge of luidruchtige manier verrichten. 't Oud-Holl. *werscappen* of *waerscappen* bet. een gastmaal houden, feestvieren. 't Du. *wirthschaften*, huishouden, beheeren, buitensporigheden begaan, een helsch leven maken, stemt echter meer in beteekenis met 't Kaapsche woord overeen, zoodat dit laatste uit den vereenigden invloed van beide ontstaan schijnt te zijn.

WÊRSKAF, als znw., een zaak, een winkel; ook een vreemde, zonderlinge of verwarde boel.

WEWENAAR (ook gew. Ned.), weduwnaar. *Daar sleep'n* —, zegt men, als zich 't een of ander aan den sleep van een vrouwekleed heeft vastgehecht en achteraan sleept.

WIEKE, een onkruid dat andere gewassen verstikt. 't Ned. *wikke*.

WIET, samengetrokken uit *wie dat*, in een zin b.v. als *wiet ook kom*, enz.

WIJS heeft in 't dagelijksch leven niet de bet. van verstandig (*Z. slim*), maar die van brutaal, rad met den mond, geneigd tot 't maken van scherpe aanmerkingen of antwoorden, voortvloeiende uit zelfgenoegzaamheid en onverdraagzaamheid; bedilziek. Schertsend van een kind gezegd, bet. het voorlijk, iets bevattelijker of vlugger dan de leeftijd doet verwachten. Van een dier gebruikt men het in den zin van: vol streken, nukkig, valsch, niet te vertrouwen.

Opmerking. Uit al de voorgaande bepalingen blijkt, dat we hier slechts met een wijziging van 't grondbegrip *wijs* (verstandig) te doen hebben. Ik ben dus niet geneigd, met Dr. Chang. aan te nemen, dat dit *wijs* uit *vies* of *vies* (kieskeurig) zou ontstaan zijn. Ook is 't niet mogelijk, dat de overgang van *vies* tot *wijs* hier plaats gehad

hebbe, daar de *v* als begin letter wel verscherpt, maar niet verzacht wordt. Eindelijk kent noch 't hedendaagsch noch 't Oud-Holl. het woord in deze beteekenis, en dus is 't hoogstwaarsch. wel hier in de dagen der O. I. Comp. ontstaan, toen te midden der algemeene onwetendheid iemand met wat meer wijsheid dan de anderen licht tot de bovengenoemde ondeugden verviel.

WIJSTER, wijzer ; ook gebruikt voor de tong of naald eener weegschaal. Cf. *boste*.

WILSAND, (eig. *welzand*), een losse, onder water staande zandlaag waarin alles wegzinkt, is niet, als in 't Ned. syn. met *drijfsand* (voce).

WIND. *Hij maak* — *sonder stof*, zegt men van een groot-spreker of windbuil.

WIND-AF, vóór den wind.

WINDAM, of GROOTE DAM, dam, waarin men 't water van een *fontein* (bron) leidt, ten einde 't voor velerlei gebruik te bewaren. Cf. *dum* en *vangdam*.

WINDGAT (plat), windbuil, blaaskaak, enz. Minder aardig dan *donderpadde* (voce).

WIND-OP, tegen den wind.

WINGERD, wijngaard (*gaard* = tuin ; Eng. *garden*), heef alleen den zin van een veld beplant met wijnstokken, die als de aalbessen op stam in Ned., tot zelfstandige boompjes gevormd worden. Men doet dit om daardoor de wijnstokken minder aan den vernielenden invloed van de sterke winden bloot te stellen. Cf. *prejeel*.

WINGERDSTOK, of bij verkorting *stok*, druivenboom, wijnstok.

WINGERDSTOMPIES, oude, uitgerooide wingerdstokken, die tot brandhout gebruikt worden.

WINTERSGOED, wintergoed of-kleeren. Voor epenthetische s cf. *dikswel*, *werksman*. enz.

WINTERSOORE, winterooren. *Z wintersgoed.*

WIP, een toestel om mollen enz. te vangen. *Wip* bet. vroeger in 't Ned. een soort van galg (wip-galg) en daaraan moet deze naam ontleend zijn. *Santhaaswip* wordt soms schertsend voor *fijne kam* gebezigd.

WITLOOD, loodwit, de welbekende verbinding van lood-oxyde met koolzuur en water, vooral als verfstof gebruikt. De omzetting van 't juiste *loodwit* (een *witte* stof uit *lood* verkregen) in 't onjuiste *witlood* (dat eig. een witte soort lood bet.) is toe te schrijven aan 't Eng. *white lead*, gelijk men ook, in navolging van 't Eng. *red lead*, *rooilood* zegt in plaats van *roode menie*.

WITSEERKEEL, een gevaarlijke keelontsteking, vooral bij kinderen.

WONDER. *Ik wonder* wordt verkeerdelijk gezegd voor: ik verwonder mij, ik ben benieuwd. 't Eng. *I wonder*. Cf. *voel*.

WOR, worden. *Worre* hoort men ook te Amst. en in Geld. O.V., II, 2,

WORS. *Hij soek—in di hondenhok* zegt men zeer aardig van iemand, die vergeefs werk verricht.

WORTELS (WITTE), pastinaken. Eng. *parsneps*.

WRENTIG, verkorting van *warendig*, een verzachte vorm van *waarachtig*.

WRENTJIES, als boven.

WURGSIEKTE, juiste benaming voor de zoo gevreesde *diphtheritis*.

WURM, worm (meerv. *wurms*); ook voor *ruys* in 't algemeen gebruikt. *Z. rispers*.

A A N H A N G S E L.

AMMALA-DOEMINI, of VANG-VANG, krijgertje, een jongens-
- spel. Cf. *bof* en *vrot*.

BAK; *een in di* — *set*, iemand overtreffen, overvleugelen,
in 't nauw brengen.

Opmerking: Deze uitdr. is ontleend aan 't wingerdspitten,
waarbij aan iederen arbeider een vak tusschen twee rijen
stokken als taak wordt aangewezen. Daar allen te gelijk
aan 't zelfde einde beginnen en steeds achteruit werken,
blijft soms de zwakke of luie arbeider met zijn ongespit
vak achter, en raakt zoo in den *bak*. Cf. *dood-sit*.

BEGHIEKS, gek, mal, *malkop*. Dit woord kan verwant zijn
aan *begekken*, of misschien aan *beheksen*.

BOK; *hij het gaan bokke haal*, euphemistische uitdr. voor:
hij is dood. Z. *bokkeveld*.

DISNES, achterblijver, sukkelaar. Verb. van 't Eng. *dis-*
tance, een term aan 't wedrennen ontleend.

DOER, gew. uitspraak van *daar* (voce).

DOUR, als boven. In sommige streken gebruikt men, om
iets op zeer verren afstand aan te duiden, de om-
slachtige uitdr.: *dáár waar 't ver is*!

GUNTER, de eenige overgebleven vorm van ginder, ginds
gene. Ook gew. Ned.

KALKOENMAN(NE)TJI, gew. voor mannetjeskalkoen, of kal-
koenschen haan.

KATPOOTJI; 'n — *maak*, noemt men heel aardig 't bij
elkaar brengen van de vingertoppen der hand, zoo-
dat ze op de zool (onderkant) van een kattepoet
gelijken. Op koude ochtenden, wanneer de vingers
verkleumd zijn, maken de kinderen daarvan een
spelletje.

Oo'DIENER, oogendienaar, vleier, aanbrengrer, klipspaan.

Oo'RKANT, znw. en vz., overzijde, aan gene zijde. Cf. *dus-*
kant.

OO'RLER, overleder van een schoen. *Met di — gooi: schoppen.*

PEER, schertsend voor *vuist* gebruikt, gelijk 't Ned. muilpeer voor: slag in 't aangezicht.

SINLIK bet. zindelijk, rein, net, en niet, als 't Ned. zinlijk, of zinnelijk: wulpsch, wellustig. Ofschoon beide woorden waarsch. van denzelfden wortel afkomen en verwant zijn aan *zien*; dus iets zichtbaars of uiterlijks beteekenen, worden ze in 't Ned. streng onderscheiden. In 't Amst. der 17^e eeuw schijnt dit echter niet 't geval te zijn geweest (bij Bredero komt *sinne-lijk* = zindelijk, rein, net voor), en dus dankt 't K.H. ook dit woord waarsch. aan 't Amst.—Daar men nu *zinnelijk* in den Ned. zin mist, gebruikt men hiervoor

SPEULS, dat niet meer, als 't Ned. *speelsch*, voor: geneigd tot spelen, maar uitsluitend voor wellustig, geil, tochtig (van dieren) gebruikt wordt. *Z. brons.*

VIJFTAK, schertsend voor hand of vuist gebezigd. *Z. band-om.*

VOORHUIS bet. niet portaal, vestibule, maar een *voorkamer*, waar men, om zoo te zeggen, met de (voor) deur in 't huis valt.

WIJSBROUNE, of WIJSBRAME, wenkbrauwen.

Opmerking: Over de afleiding van dit woord bestaat groote onzekerheid. *Brauw* is verwant aan 't Eng. *brow* en 't Du. *Braue* of *Braune*, doch omtrent den wortel dier woorden is men 't niet eens. Dat de Afrikaner voor wenk *wijs* zegt, is hem niet zoo erg kwalijk te nemen, als men weet, dat men reeds in Kiliaans tijd niets meer van die eerste lettergreep verstond en beurtelings *wijn-, wijnd-, wijngh-, win-, wim-* en *wimpbrauwe* schreef. Zelfs Bilderlijk, die anders niet licht met de afleiding van een woord verlegen was, wist er geen raad mee. Voor de *brame(n)* is echter de Afrikaner wel verantwoordelijk.

VERBETERINGEN.

(ZIE VOORBERICHT.)

BLADZ.

2, reg.	11	v.b.	staat :	schelwoord,	lees :	scheldwoord
5, "	10	"	"	komt in,	"	komt ook in
5, "	23	"	"	zij,	"	zijn
7, "	3	v.o.	"	andag,	"	andach
8, "	14	v.b.	"	and're,	"	andre
8, "	19	"	"	aardig,	"	aardige
8, "	21	"	"	voortgaan,	"	voortgang
11, "	12	v.o.	"	de,	"	di
15, "	7	v.b.	"	de eene,	"	't eene
17, "	14	v.o.	"	bietje,	"	bietji
19, "	1	"	"	de Ned.,	"	den Ned.
23, "	13	"	"	rambok,	"	ramhok
26, "	18	v.b.	"	ingevoerd wordt,	lees :	ingevoerd, wordt
27, "	8	v.o.	"	pratten,	lees :	praten
35, "	6	"	"	of de,	"	of den
37, "	7	"	"	self,	"	zelf
39, "	13	v.b.	"	men,	"	meer
39, "	4	v.o.	"	gebrruikt,	"	gebruikt
40, "	4	v.b.	"	duuweltje,	"	duuweltje ?
40, "	8	v.o.	"	of,	"	ook
41, "	1	v.b.	"	scherpe,	"	scherp
41, "	9	"	"	verwanging,	"	vervanging
54, "	12	"	"	Brederos,	"	Bredero
63, "	6	"	"	jaloezies (,),	"	jaloezies (.)
64, "	18	"	"	skijffi of skuiffi,,	"	skijfi of skuifi
69, "	11	"	"	die,	"	di
71, "	9	"	"	klandiesii,	"	klandiesi
72, "	6	v.o.	"	qaintana,	"	quintana
72, "	5	"	"	due,	"	dus
75, "	16	v.b.	"	di,	"	die
79, "	16	"	"	wor,	"	was
81, "	12	v.o.	"	di,	"	die
83, "	18	v.b.	"	zooi,	"	sooi
86, "	2	"	"	veel,,	"	verl.
89, "	3	v.o.	"	de bast,	"	den bast
94, "	7	v.b.	"	ziin,	"	zijn
99, "	1	v.o.	"	anuss,	"	anus

BLADZ.

101,	„	4	„	„	gebruikt,	„	gebruikte
102,	„	6	„	„	meissi,	„	meisi
103,	„	3	v.b.	„	meissieskind,	„	meisieskind
105,	„	13	„	„	dati,	„	dat
105,	„	20	„	„	doppers,	„	Doppers
107,	„	17	„	„	mallemoet,	„	mallemot
109,	„	1	v.o.	„	Nee,	„	Nee'
110,	„	9	„	„	Nekle'r,	„	Neklé'r
113,	„	18	v.b.	„	ankonadigt,	„	aankondigt
114,	„	3	„	„	nuw(t),	„	nun(t)
115,	„	13	„	„	't. Du., . ,	„	't Du
116,	„	4	v.o.	„	Idioticon,	„	Idiotismen
116,	„	3	„	„	komt,	„	kom
121,	„	5	„	„	ou'paai, ou'jong,	„	ou'paai = ou'jong
121,	„	12	„	„	vrolijk,	„	voorlijk
123,	„	8	v.b.	„	ook vleesch,	„	ook 't vleesch
124,	„	3	„	„	kolonie	„	Kolonie
125,	„	1	„	„	peneman,	„	pensman
125,	„	3	„	„	evinmin,	„	evenmin
126,	„	5	„	„	passê,	„	passé
126,	„	13	„	„	kruid,	„	kruit
129,	„	3	v.o.	„	boom, een,	„	boom, die een
133,	„	8	v.b.	„	sandtrappers,	„	Sandtrappers
133,	„	4	v.o.	„	ruspen,	„	rupsen
136,	„	13	v.b.	„	uitpraak,	„	uitspraak
137,	„	15	„	„	lange, dunne reep,	<i>lees</i> :	langen dunnen
139,	„	3	„	„	grens,	<i>lees</i> :	grêns
141,	„	3	„	„	woord (.),	„	woord (:)
143,	„	10	„	„	't Gooi,	„	in 't Gooi
144,	„	8	v.o.	„	schildpadje ook,	<i>lees</i>	schildpadje, ook
145,	„	6	v.b.	„	met,	„	voor
146,	„	5	„	„	slim,	„	Slim
146,	„	5	v.o.	„	Di,	„	Dit
147,	„	8	v.b.	„	voorttrekkende,	<i>lees</i>	rondtrekkende
156,	„	4	„	„	Wieland,	„	Weiland
158,	„	5	„	„	Zog,	„	sog
161,	„	2	v.o.	„	verwen,	„	verven
166,	„	10	„	„	woord,	„	Woord.